

ARAŞTIRMA MAKALESİ / RESEARCH ARTICLE

YAŞLILARA YÖNELİK ŞİDDET: “BEYAZ MELEK” FİLMİ ÖRNEĞİ

VIOLENCE AGAINST THE ELDERLY: “WHITE ANGEL” MOVIE EXAMPLE

Dr. Öğr. Üyesi Meyrem TUNA UYSAL¹

Zeynep ALTUNAY²

ÖZ

Ataerkil zihniyete sahip toplumlarda yaşlı bireyin aile içinde bakılması ve yaşlıların bakımının aile üyeleri tarafından üstlenilmesi kabul gören bir davranıştır. Ancak köyden kente göçle birlikte toplumun yapısında meydana gelen ekonomik ve sosyo-kültürel değişimler, aile yapısının geniş aile tipinden çekirdek aile tipine doğru dönüşümü, kadının çalışma hayatına katılması, yaşam süresinin uzaması, yaşlı nüfusun artışı gibi nedenler yaşlı bireyin evde bakımını güçleştirmiş ve yaşlı bireylerin bakımı sürecinde huzurevlerine daha fazla ihtiyaç duyulmuştur. Bu süreçte yaşlıların gerek aile üyelerinden gerekse de kurum personelinden şiddet görmeleri söz konusu olabilmektedir. Bu çalışma, ‘Beyaz Melek’ isimli sinema filminde yer alan yaşlıların huzurevinde onların bakımını üstlenen çalışanlar tarafından maruz kaldıkları şiddet sahnelerini değerlendirmeyi amaçlamaktadır. Bu bağlamda “Beyaz Melek” filminin incelenmesinde bir nitel araştırma tekniği olan içerik analizi tercih edilerek yaşlılık ve yaşlıya yönelik şiddetin nasıl ele alındığı çözümlenmeye çalışılmıştır. Çalışma sonucunda huzurevinde kalan yaşlıların mutsuz oldukları, kendi istekleri ile huzurevine yerleşmedikleri ve huzurevinde onların bakımını üstlenen çalışanlar tarafından psikolojik ve fiziksel şiddete maruz kaldıkları görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Yaşlı, Yaşlılık, Şiddet, Huzurevi.

JEL Sınıflandırma Kodları: J19, Y8, Y9, Y80.

ABSTRACT

In patriarchal societies, home care for the elderly person by the family members and inside the household is an accepted behaviour. However, together with reasons such as the rural exodus, economic and socio-cultural changes in the society, the change of family structure from the grandparent family into nuclear family, the increasing participation of women in business, increasing stamina, increasingly aging population have made elderly care by the household harder and has increased the need for nursing homes during the elderly care processes. In this process, the elderly may be violent, both from family members and from the staff of the institution. The study aims to analyse the elderly abuse scenes, which visualize the abuse against the elderly people by the nursing home employees, in the movie ‘Beyaz Melek’. In this context, in the analysis of the movie “Beyaz Melek” a qualitative research method, namely Content Analysis is applied and ageing and how elderly abuse are analysed. As a result of the study, it is observed that the elderly who stayed in the nursing home are unhappy, do not settle in the nursing home voluntarily and are subject to psychological and physical violence by the employees who take care of them in the nursing home.

Keywords: Elderly, Old Age, Violence, Nursing Home.

JEL Classification Codes: J19, Y8, Y9, Y80.

¹ Süleyman Demirel Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Sosyoloji Bölümü, meyremtuna@sdu.edu.tr

² Süleyman Demirel Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sosyoloji Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Öğrencisi, zeynepaltunay95@gmail.com

1. GİRİŞ

Dünyanın birçok ülkesinde yaşlılık başlangıcı aktif iş yaşamının tamamlanıp emekliliğin başlamış olduğu 65 yaş olarak kabul edilmektedir (Zengin, 2015: 17). Burada özellikle dünya nüfusunun yaş yapısındaki büyük değişimler de etkili olmaktadır. Birçok bilim alanında ve nüfus bilimciler tarafından 60 yaşındaki bireyler yaşlı olarak tanımlanırken, gelişmiş ülkelerin birçoğu 65 yaş yaşlılığın başlangıcı olarak kabul etmektedir. Bu sınıflamaya göre 65-74 yaş “genç yaşlı”, 75-84 yaş “yaşlı”, 85 ve üzeri yaş ise “yaşlı-yaşlı” olarak tanımlanmaktadır (Kalınkara, 2014: 3). Nitekim yaşlı kavramının tanımları her ne kadar kronolojik olarak ifade edilmeye çalışılsa da yaşlılık sadece kronolojik yaş ile açıklanamayacak kadar geniş bir kavramdır. Özellikle dünya genelinde “yaşlı” kavramının tanımıyla ve yaşlılığın başlangıcıyla ilgili kesin bir görüş birliği olmamakla birlikte bu kavram farklı toplumlarda farklı anlamlar ifade etmektedir (Yaşlanma İhtisas Komisyonu, 2014: 2).

Sanayileşme ve bilgi toplumuna geçiş süreci bütün dünyada olduğu gibi Türkiye’de de önemli değişimlere neden olmuştur. Teknolojinin gelişmesi ile birlikte sağlık ve tıp alanındaki değişimler beraberinde insan yaşam süresinin uzamasına neden olmuş ve doğum oranlarının azalmasıyla birlikte toplumdaki yaşlı nüfus oranı da artış göstermiştir (Özgür ve Sabbağ, 2014: 45). Ancak toplam nüfus içindeki yaşlı nüfus oranının her geçen gün artması yaşlılıkla ilgili sorunları da beraberinde getirmiştir. Bu süreçte yaşlı birey, sahip olduğu toplumsal rollerinde, ekonomik durumunda, zihinsel ve fiziksel aktivitelerinde geçirdiği değişimlerle birlikte hem aile hem de toplum içindeki geleneksel rollerini ve statüsünü kaybetmiştir (UNFPA, 2012). Dolayısıyla bu süreçte özellikle kırdan kente göç ile birlikte aile kurumunun geçirmiş olduğu değişim ve dönüşümler sonucunda yaşlı bireyin konumu ve yaşlılığa yüklenen anlam da değişime uğramıştır.

Geniş aile yapısından çekirdek aile yapısına geçiş ile birlikte yaşlı bireylerin aile içerisindeki sahip oldukları statüleri ve onların değerine ilişkin algılar değişmiş, yaşlı bireylerin yalnız yaşamlarını sürdürmeleri ve yaşlı bakımının planlaması daha çok düşünölmeye başlanmıştır (Yaşlanma İhtisas Komisyonu, 2014: 29). Burada aile kurumunun değişime uğramasının temelinde modernleşmenin getirdiği birincil ilişkilerin zayıflaması ve bireysel temeller üzerine kurulan modern aile yapısının yaşlı bireylerle birlikte yaşamaya izin vermemesi bulunmaktadır (Aybey, 2017: 109). Nitekim yaşlı bireylerin bakım ve barınma sürecindeki ihtiyaçları geleneksel aile yapısı içerisinde karşılanırken aile yapısının değişimi ve çekirdek aileye doğru dönüşümü bu bakım sürecini bakım hizmeti veren kurumlara devrederek toplumsal kurumlar tarafından karşılanması gereken bir hizmet olarak görölmeye başlanmıştır (Hablemitoğlu ve Özmete, 2010: 57).

Kurumsal bakım, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı’na bağlı şekilde faaliyet yürüten sosyal hizmet kuruluşları, huzurevleri ve rehabilitasyon merkezleri olarak yapılandırılmıştır. Kurumsal bakım modeli çerçevesinde huzurevleri ile 1982 Anayasasının 61.maddesinde yaşlılara yönelik olarak “*Yaşlılar devletçe korunur. Yaşlılara devlet yardımı ve sağlanacak diğer haklar ve kolaylıklar kanunla düzenlenir*” hükmünde yer aldığı üzere yaşlı bireylerin temel ihtiyaçlarının karşılanması amaçlanmıştır. Ancak bu gelişmeler yaşlı bireyler açısından değerlendirildiğinde, geleneksel aile yapısı içerisinde saygın bir konumu ve otoritesi olan yaşlı bireyin aile dışında ve özellikle yaşamını idame ettirdiği evi dışında bir sosyal hizmet kuruluşu olan huzurevinde kalma durumu kolay kabul edilen bir durum olmamaktadır. Çünkü yaşlı birey için ev, yaşamını sürdürdüğü, kendini güvende ve özgür hissettiği, anılarıyla beraber olduğu bir ortam iken huzurevi, ilk kez karşılaştığı, farklı kültürlerden gelmiş insanlarla birlikte yaşamak zorunda olduğu, kendini daha az güvende ve özgür hissettiği yeni bir ortam olarak kolay kabul görmemektedir. Bu nedenledir ki ülkemizde yaşlının mümkün olduğunca evinde, yakın çevresinden koparılmadan, ihtiyaçlarının karşılanarak bakımlarının sağlanması yönünde bir eğilim söz konusudur (Yaşlanma İhtisas Komisyonu, 2014: 30).

Burada dikkat çekilmesi gereken diğer bir önemli konu ise yaşlı bakım sürecinin gerek aile üyeleri gerekse kurumsal bakım merkezleri tarafından yeterince karşılanamamasıdır. Yaşlı bireylerin yaşadıkları toplumsal sorunlar, yaşa bağlı hastalıklar ve engellilikler sonucunda bakım gereksinimlerinin artması ve yaşlının daha savunmasız hale gelmesi, onların istismar ve ihmale uğramasına neden olabilmektedir (Kalaycı ve Özkul, 2018: 106). Nitekim tüm dünyada şiddet ve istismara uğrayan yaşlıların sayısı her geçen gün artış göstermektedir. Yaşlılara karşı şiddet artık sadece bireysel ve aile uyumunu değil, aynı zamanda toplumun gelişimini de tehlikeye atan bir sağlık sorunu olarak kabul edilmektedir. Yaşlı bireylerin bedensel açıdan diğerlerine göre daha zayıf olmaları ve yaşamlarını sürdürebilmek için başkalarına ihtiyaç duymaları öteki bireyler tarafından şiddet görmelerine neden olabilmektedir. Buna göre yaşlıya uygulanan şiddeti “*yaşlı bir yetişkine zarar veren ya da zarar görme riskini içeren bir ilişkide bir bakıcı ya da başka bir kişi tarafından kasıtlı bir eylem ya da hareket etmeme*” olarak ifade etmek mümkündür (Hall, Karch ve Crosby, 2016: 23). Burada yaşlı bireye yönelik “*fiziksel, cinsel ve*

psikolojik acı veya ıstırap veren ya da verme olasılığı olan eylemler” içerisinde onu tehdit etme, güç kullanma, özgürlüklerini kısıtlama ya da elinden alma gibi sorunsallar yer almaktadır (DPT, 2007: 97).

Yaşlılara karşı şiddetin tanımlanması, meydana gelme şekli, mağdur ve saldırgan arasındaki yakınlık derecesi ve çeşitli saldırganlık biçimleri de dâhil olmak üzere bir dizi faktöre bağlı olarak gerçekleşebilmektedir. Bu nedenle “kötü muamele”, “şiddet” veya “istismar” gibi çeşitli kavramlar kullanılmakta ve hangi durumlarda bu kavramların kullanıldığı konusunda çoğu zaman fikir birliği bulunmamaktadır (Sani, Gonçalves, Nunes ve Denise, 2018: 153). Dünya Sağlık Örgütü (WHO, 2002: 3) yayınlamış olduğu “Duyulmayan Sesler” raporunda yaşlıya yönelik ihmal ve şiddeti 5 farklı başlık altında toplamıştır. Bunlar; *ihmal ve istismar, fiziksel şiddet, sözel, duygusal ya da psikolojik şiddet, cinsel şiddet, ekonomik şiddettir.*

İlk olarak ihmal ve istismar yaşlıların tüm yaşamını etkileyen ciddi bir konudur. İhmal ve istismar yaşlı bireyin bilerek ya da bilmeyerek yiyecek, içecek, ilaç gibi ihtiyaçlarını esirgeme, bakım vermede isteksiz olma, biyolojik ve temel ihtiyaçlarını zamanında karşılamama ve yaşlı bireyi yalnız bırakmaktır. Yaşlı istismarı kavramı, ilk olarak 1975 yılında İngiltere’de bakıma muhtaç bir yaşlı bireyin kendisine bakmakla yükümlü olduğu aile bireyi tarafından fiziksel şiddete uğramasıyla ortaya çıkmıştır. Amerika Birleşik Devletleri’nde yaşlı istismarı, 1978 yılında aile içi şiddet konusu olarak tartışılmaya başlanmış ve 1979 yılında özel yaşlı istismarı yasası çıkarılmıştır (Yeşil, Taşçı ve Öztunç, 2016: 129). Türkiye’de ise yaşlı ihmal ve istismarını önlemeye yönelik bir düzenleme bulunmamaktadır. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı’na³ ait ALO 183 hattı ile yaşlıya yönelik ihmal ve istismar değerlendirilmeye çalışılmaktadır (Artan, 2016: 49).

Yaşlıya yönelik şiddet türlerinden fiziksel şiddet ise, yaşlının yanında yaşadığı ya da bakımını üstlenen kişi tarafından vücuduna zarar verme, ağrı verme, acı çektirme, yetersizliğe yol açma, zorla besleme, yatakta bırakıp ilgilenmeme, vurma, tokat atma, hırpalama şeklindeki davranışlardır. Şiddeti uygulayan kişinin, mağdurun fiziksel bütünlüğüne zarar vermeye yönelik olan eylemdir. (Duru ve Duyan, 2017: 46). Sözel, duygusal ya da psikolojik şiddet, yaşlı bireyin bakımını üstlenen kişi/kişiler tarafından uygulanan sözel veya sözel olmayan yolla ruhsal açıdan acı veren veya strese sokan sözel saldırı, küçümseme, aşağılama, gözdağı verme, tehdit etme, utandırma, sürekli eleştirme, korkutma, lakap takma, zorla çevresinden ayırma vb. gibi davranışlardır (Kıssal ve Beşer, 2009: 358). Cinsel şiddet, yaşlı bireyin istemediği birinden cinsel eyleme zorlanmasıdır. Ayrıca istemediği ya da hoşlanmadığı halde vücuduna dokunma, soymaya zorlamadır. Ekonomik şiddet, yaşlı bireyin yasa dışı ya da izinsiz olarak mallarının, paralarının, emeklilik hesabının kullanılmasıdır (Sani, vd., 2018: 153; Akdemir, Görgülü ve Çınar, 2008: 71).

Görüldüğü üzere yaşlıya yönelik şiddet, çok boyutludur. Nitekim şiddet, kişinin bakım ihtiyacını karşılayan veya ona destek olan aile üyelerinin de içinde yaşadığı toplumsal bir olgudur (Şentürk, 2018: 228). Yaşlıya yönelik şiddet, diğer şiddet türlerinde olduğu gibi başkalarından saklanması gereken ve utanılan bir durum olarak görülmektedir. Toplumun çoğunluğu tarafından da “*gizli bir sorun*” olarak kabul edilmektedir. Ancak yaşlı bireyin maruz kaldığı şiddet hem yaşlı hem de toplumun diğer üyeleri için çok ciddi sorunlar doğurabilmektedir (Ceylan, 2015: 209). Türkiye gibi gelişmekte olan ülkelerde yeterli sosyal güvenlik hizmetlerinin olmaması, geniş aile yapısının yerini çekirdek aile yapısının alması, olumsuz ekonomik koşullar, toplumun yaşlılıkla ilgili inançları, değerleri gibi kültürel etkenler yaşlıya yönelik şiddeti arttırabilmektedir (Akdemir, Görgülü ve Çınar, 2008: 72).

Literatürde birçok araştırmacı yaşlı bireyin bakıma ihtiyaç duymasının yaşlı istismarını tetiklediğini, bakım verenlerin yaşlıyı terk etme ya da huzurevine yerleştirme ile tehdit etme, aşağılama, hakaret etme gibi psikolojik şiddet içeren davranışlarda bulduklarını ifade etmektedir. (O’Brien vd., 2016: 19; Cooper ve Livingston, 2020: 140; Yan, 2014: 1041; Yan, 2020: 531;). Özellikle yaşlı istismarını ele alan bakıcı stres teorisine göre, fonksiyonel ya/ya da bilişsel bozuklukları olan ve bakıma ihtiyaç duyan yaşlılara bakım hizmeti sunan bireylerde ortaya çıkan iç (anksiyete, depresyon, baş ağrısı, uykusuzluk) ve dış (gelir düzeyinde azalmalar, kazalar, iş değişiklikleri veya işe gidememe, yakın ilişkilerde yaşanan sorunlar, boşanmalar, sevdiklerinin ölümü) kaynaklı stresler bazı şiddet davranışlarının gösterilmesine neden olabilmektedir. (Payne, 2011: 204). Burada bakım veren bireylerin stres düzeyi ve bakım sürecinde zorlanmanın sıklığı, yüküklüğü, bakım verme sorumluluğu ile başa çıkma stratejileri ve sosyal destek düzeyleri onların etkili bakım verme yeteneklerini de etkilemektedir. Örneğin, bakım hizmeti veren kişinin bakım verilen yaşlıyla birlikte yaşaması, depresyonda olması, psikolojik ve bilişsel sorunlarının olması, bakım yükünün, tükenmişlik ve duyarsızlaşma düzeyinin yüksek olması, bakıma yönelik eğitimin ve bilgi

³ 2018 yılında “Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı” olarak ismi değiştirilmiştir.

düzeyinde eksikliklerin olması ve yaşlının demans gibi bakım yükü gerektiren hastalığının olması gibi etkenler şiddet davranışlarının artmasına neden olabilmektedir (O'Brien, 2016: 19).

Yaşlılara yönelik şiddet konusunda yapılan çalışmalara bakıldığında McBride'in (2011) yaptığı bir çalışmada yaşlı bireylerin %2,6'sı aile üyeleri, arkadaş ve bakımlarını üstlenen kişiler tarafından şiddete maruz kaldığı belirlenmiştir. Boldy ve arkadaşlarının (2002) yaptığı bir çalışmada ise yaşlıların %30'unun fiziksel istismara, %55'inin psikolojik istismara, %81'inin ise ekonomik istismara uğradığı tespit edilmiştir. Türkiye'de yapılan çalışmalar ele alındığında ise huzurevine başvuran yaşlıların (%25) aileleri tarafından fiziksel istismara uğradıkları ve çoğunlukla da yaşlı bireyin erkek çocuklarının eşleri tarafından (%41) şiddet gördükleri tespit edilmiştir (Gülen, Aktürk, Acehan, Seğmen, Açıkalin ve Bilen, 2013). Keskinoglu ve arkadaşlarının (2004) yapmış olduğu çalışmada ise yaşlıların %1,5'inin fiziksel, %2,5'inin ekonomik istismara uğradıkları ifade edilmiştir. Buna göre ülkemizde halen ataerkil bir aile yapısına sahip olunmasından kaynaklı olarak yaşlı bireyler erkek çocuklarının yanında yaşamakta ve genel olarak gelinleri ile sorunlar yaşamaktadır. Bu sebeple yaşlı bireyin gelini tarafından şiddet görme olasılığı daha da artmaktadır. Bu konuda Artan'ın (1996: 59) yaptığı bir çalışmada yaşlı yakınlarının büyük çoğunluğu (%41, 6) yaşlılara oğlunun bakması gerektiğini belirtmektedir. Yine aynı araştırmada yaşlılar, oğluna ve kızına göre gelinine (%30,9) ve damadına (18,8) güvensizlik duymaktadır. Yaşlıların kendileri için sorun oluşturduğunu söyleyenler arasında ilk sırada gelinleri (35,4), ikinci sırada ise oğulları-gelinleri (%20,8) gelmektedir. Bununla birlikte yaşlılara zarar vermeye çalışanlar arasında ilk sırada gelinler (%26, 4), ikinci sırada erkek çocukları (14,7) ve yine yaşlılara fiziksel istismarda bulunanların başında gelinler (%41,3) gelmektedir (Artan, 1996: 53-55).

Huzurevinde kalan yaşlılar ile gerçekleştirilen başka bir araştırmaya (Artan, 2016: 52) göre, çalışmaya katılan yaşlıların büyük bir kısmı (%44) aile üyeleri arasında hiç kimse tarafından istenmediklerini belirtmişlerdir. Ayrıca yakınları tarafından ekonomik istismara maruz kaldıkları da ortaya çıkmıştır. Çalışmaya göre yaşlılara yönelik ekonomik istismarı uygulayanların %44'ü çocukları, %12'si damatları, %11'i yeğenleri, %9'u kardeş, torun ve arkadaşları, %7'si ise eşleridir. Huzurevinde kalan 360 yaşlı ile yapılan başka bir araştırmaya (Kılıç ve Selimen, 2017: 80) göre ise, %6,4'ü fiziksel şiddete maruz kaldıklarını belirtmişlerdir. Şiddet uygulayanlardan yaklaşık %39'u erkek çocuk, %17'si kızlarının eşi, %17'si gelinleri, %17'si diğer kişiler ve %9'u kız çocuklarıdır.

Bu çalışma ise Türk sinemasında yayınlanan bir sinema filminde yer alan, yaşlı ihmal ve istismarını konu edinen yaşlı temsillerinin özelliklerini belirlemeyi, yaşlı temsillerinin nasıl biçimlendiğini ve yaşlıya yönelik sunulan şiddeti değerlendirmeyi amaçlamaktadır. Bu bağlamda çalışmada yaşlıya yönelik şiddet konu edinen "Beyaz Melek"⁴ filmi incelenmektedir. Filmde huzurevinde yaşayan yaşlıların hayat hikâyeleri ve huzurevinde maruz kaldıkları şiddet sahneleri yer almaktadır. Buna göre çalışmada ilk olarak filmde yer alan huzurevinde yaşayan yaşlıların ve diğer karakterlerin özellikleri ele alınmış, sonrasında filmde yer alan yaşlılara yönelik şiddet sahneleri sosyolojik açıdan betimlenmiştir.

2. ARAŞTIRMANIN YÖNTEM VE ANALİZİ

"Beyaz Melek" filminin incelenmesinde bir nitel araştırma tekniği olan içerik analizi tercih edilmiştir. İçerik analizi, "iletişim içeriğinin genellikle önceden belirlenmiş sınıflamalar(kategoriler) çerçevesinde sistematik olarak gerçekleştirilmesini sağlayan bir araştırma tekniğidir." Gazete haberleri, televizyon haberleri, radyo programları ve sinema filmleri gibi metinsel, görsel, işitsel her türlü materyal içerik analizi tekniğinde kullanılabilir (Geray, 2011: 151).

Mesajlarda gözlenen ve betimlenen öğelerden hareketle bir yorum yapma amacını taşıyan içerik analizi tekniğinin ortak özelliği, çıkarım esasına dayanmasıdır. Okuyucunun bilgisine, sezgisine, değerlerine ve referans çevresine bağlı olarak şekillenmektedir (Bilgin, 2014: 1). Buna göre yaşlılığın toplumsal bir olgu olduğundan hareket edilerek yaşlıya yönelik şiddet, huzurevi ortamında doğrudan konu edinen 'Beyaz Melek' filmi örneğinde içerik analizi yapılmıştır. Yaşlılık ve yaşlıya yönelik şiddetin nasıl ele alındığı çözümlenmeye çalışılmıştır. Filmdeki

⁴ Filmin Künyesi: Yönetmen: Mahsun KIRMIZIGÜL; Senarist: Mahsun KIRMIZIGÜL; Yapımcılar: Murat TOKAT, A. Levent ÜNGÖR; Görüntü Yönetmeni: Eyüp BOZ; Yapım: Boyut Film; Yapım Yılı: 2007; Tür: Dram, Romantik; Süre: 115 dk; Oyuncular: Mahsun Kırmızıgül, Yıldız Kenter, Yavuz Bingöl, Suna Selen, Sarp Apak, Fırat Tanış, Cezmi Baskın, Lale Belkis, Erol Günaydın, Arif Erkin, Ali Sürmeli, Gazanfer Özcan, İlkay Sanan, Erol Demiröz, Salih Kalyon, Nursim Demir, Toron Karacaoğlu, Bile Zobu, Tomris Oğuzalp, Tanju Tuncel, Nejat Uygur.

şiddet sahneleri, filmin defalarca izlenerek bu sahneleri ve bu sahnelerde geçen diyalogların not alınması, daha sonra bu sahnelerin farklı şiddet türlerine göre belirli temalar etrafında kategorileştirilerek değerlendirilmesi temelinde içerik analizine tabi tutularak şiddet sıklığına da dikkat edilmiştir. Bu doğrultuda söz konusu çalışmada, filmdeki şiddet sahnelerinden hareketle yaşlıların huzurevinde maruz kaldıkları psikolojik ve fiziksel şiddet unsurları, huzurevinde şiddeti önlemeye yönelik çabalar ve yetersizlikler ve şiddet unsurlarına karşın yaşlılar açısından huzurevinin sosyalleşme aracı olarak işlevi olmak üzere toplam üç farklı tema oluşturularak analiz edilmiştir.

2.1. 'Beyaz Melek' Filminin Özeti

Ali ve Reşat, beyin kanseri olan babaları Ahmet'i tedavi görmesi için İstanbul'a getirmiştir. Ahmet bu tedavi sürecine katılmak istemediği için hastaneden kaçmaktadır. Oğulları bunu fark edince hemen peşine düşmekte, fakat Ahmet onlardan da kaçmayı başarmaktadır.

Ahmet kaçarken kendisini bir huzurevinin bahçesinde bulmakta ve huzurevi bahçesinde Melek karakterini canlandıran yaşlı kadın, Ahmet'i huzurevine alarak orada kalan diğer yaşlılarla tanıştırmaktadır. Huzurevinde kalan yaşlılar, kendileri gibi Ahmet'in de çocukları tarafından terk edildiğini düşünerek orada kalması konusunda onu ikna etmektedir. İlerleyen sahnelerde oğulları Ali ve Reşat babalarını huzurevinde bulmakta ve onun orada mutlu olduğunu gördükleri için de Ahmet'i huzurevinin bahçesinde beklemektedirler. Huzurevinde kalan her yaşlının farklı hayat hikâyeleri ve dramları vardır. Ahmet, huzurevinde kalan yaşlı bireylerin hayat hikâyelerini öğrendikçe ve onları tanıdıka sevmekte, mutlu olmaktadır.

Filmde aynı zamanda huzur evinde kalan yaşlı bireyler, burada kendilerinin bakımını gerçekleştiren kişi/kişiler tarafından şiddete maruz kalmaktadır. Huzurevi çalışanı özellikle muhtaç durumda olan yaşlı bireye hem fiziksel hem de psikolojik şiddet uygulamaktadır. Ancak huzurevi sakinleri kendilerine de şiddet uygulanmasına karşılık sessiz kalmakta ve bu durumu meşru hale getirmektedirler.

Filmin ilerleyen sahnelerinde huzurevinde kalan iki yaşlı birey Nebahat ve Yaşar evlenmektedir. Düğün sonunda evlenen yaşlı çiftleri ve diğer huzurevinde kalan yaşlı bireyleri Ahmet, memleketi Diyarbakır'a davet etmektedir. Aralarından sadece emekli Binbaşı Vahit İzgi, torunu Buse'nin ısrarları ile damadının birlikte yaşamayı kabul etmesi üzerine huzurevinden ayrılarak kızının yanına yerleşmekte ve Diyarbakır'a gitmemektedir. Huzurevi sakinlerinin Diyarbakır'a yolculukları esnasında Sakarya'dan geçerken İlhan 1999 yılında yaşadığı depresi hatırlamakta ve göçük altında kalan ailesi aklına gelmektedir. Burada yıllardır hiç konuşmayan İlhan'ın geçmişini hatırlaması üzerine konuşmaya başlaması sahnelenmektedir. Aynı zamanda yolculukları sırasında Sakarya'dan sonra Tuz Gölü'nde vardıklarında da yaşlı kadın Melek hayal ettiği gibi beyazlar içinde Tuz Gölü'nde hayatını kaybetmektedir. Huzurevi sakinlerinin yolculukları esnasında istemedikleri olaylar yaşanmıştır.

Huzurevinde kalan yaşlı bireyler, Diyarbakır'a vardıklarında ise bölgeye özgü yöresel etkinlikler ile karşılanmaktadır. Filmin sonunda ise Ahmet, beyin kanserinden dolayı yaşamını yitirmekte, huzurevi sakinleri de cenaze töreninden sonra İstanbul'a dönmektedirler. Bu noktada bir anlamda film, kent hayatı karşısında yok olan geleneksel değerleri de izleyiciye aktarmaktadır. Ayrıca Diyarbakır'da çekilen sahnelerde geleneksel kültürün yaşlıya verdiği önem de vurgulanmaktadır.

2.2. 'Beyaz Melek' Filminde Yer Alan Karakterlerin Demografik Özellikleri

'Beyaz Melek' filmi huzurevinde kalan hasta ve yaşlı insanların hayatlarını ve bu bireylerin huzurevinde çalışan hasta bakıcı tarafından maruz kaldıkları şiddeti izleyicilere sunmaktadır. Buna göre huzurevinde kalan yaşlıların demografik özelliklerine baktığımızda, 65 yaş ve üstü yaşlı bireylerin yer aldığı, çoğunluğunun eşleri vefat etmiş, farklı meslek gruplarından emekli olmuş ve Türkiye'nin farklı bölgelerinden gelip İstanbul'da ikamet etmiş yaşlı bireylerden oluşmaktadır. Buradan hareketle filmde yer alan karakterleri şu şekilde analiz edebiliriz:

Filmin ana kahramanları Ahmet ve iki oğlunu canlandıran Ali ve Reşat'tır.

Ahmet: Filmin ana karakteri Ahmet'tir. Kanser hastası olan Ahmet, iki oğlu ile birlikte yaşamlarını sürdürdükleri Diyarbakır'dan tedavi olmak amacıyla İstanbul'a gelen bir aşiret ağasıdır. Sert görünümlü ve inatçı bir bireydir. Hastanede kendisine uygulanan tedaviyi reddederek hastaneden kaçmakta ve huzur evine misafir olarak kalmaktadır. Huzurevindeki diğer yaşlılardan farklı olarak ailesi tarafından terk edilen ya da bakımı üstlenmek istenmeyen değil aksine ailesi tarafından saygı duyulan ve hatta huzur evinde kaldığı süreç içinde iki oğlu tarafından huzur evinin kapısında beklenen tek yaşlıdır.

Ali - Reşat: Babalarını (Ahmet'i) tedavi ettirmek amacıyla ilden ile dolaşan bir babanın iki oğullarıdır. Ali ve Reşat babalarının huzurevinde kalmasını istememelerine karşılık babalarının orada mutlu olduğunu gördükleri için bu durumu kabul etmektedirler. Baba Ahmet huzurevinde kaldığı sürece onu hiç yalnız bırakmamakta ve tüm isteklerini yerine getirmektedirler. Geleneksel yaşam tarzının hâkim olduğu ataerkil bir kültürde yetişmiş ve yaşlı olan babalarına karşı sorumluluk duygusuna sahip bireylerdir. Huzurevinde kalan diğer yaşlılara karşı da saygı davranışını sergilemektedirler.

Melek: Huzurevine çok önceden yerleşmiş ve küçük yaşta kaybettiği kızının fotoğrafını yanından ayırmayan emekli bir hemşiredir. Huzurevindeki tüm yaşlılara gösterdiği ilgiden dolayı 'Melek' olarak bilinen ve "Beyaz Melek" ile konuştuğuna inanan yaşlı bir kadındır.

Emekli Binbaşı Vahit İzgi: Damadı tarafından istenmediği için huzurevine bırakılan tekerlekli sandalyede yaşamını sürdüren ve üniformasını odasında gözünün önünden ayırmayan yaşlı bir adamdır. Torunu ve kızı tarafından sık sık ziyaret edilmekte ve onların mutluluğu için orada kalmayı kabul etmektedir.

İlhan: 1999 yılında gerçekleşen depremde tüm ailesini kaybeden ve bu sebeple aklını yitiren yaşlı bir erkektir. Huzurevine geldiği günden beri hiç konuşmamakta fakat Diyarbakır'a seyahatleri esnasında depremin gerçekleştiği yeri gördükten sonra konuşmaya başlamaktadır. Kendi düşünceleri dışındaki hiçbir şeyi kabul etmeyen inatçı bir karakterdir.

Perihan: Huzurevinde yaşamını sürdüren, kimsesiz, ağır derecede bakıma muhtaç, yatalak ve aynı zamanda konuşmayan kadın karakterini canlandırmaktadır. Ayrıca film boyunca hasta bakıcı tarafından en fazla şiddete maruz kalan yaşlı kadındır.

Ayşe: Alzheimer hastası ve her gördüğü kişiyi kaybettiği eşine benzeten, eşinden kalan yüzüğünü yanından ayırmayan yaşlı kadındır.

Nebahat: Huzurevine yerleşmeden önce bir gazinoda şarkıcılık yapmış ve hayatının en güzel günlerini huzurevinde yaşadığını belirten yaşlı kadın karakteridir. Yaşına rağmen şık giyimli, güzel ve mağrur bir kadındır.

Yaşar Sarıkaya: Huzurevine yerleşmiş, emekli bir öğretmendir. Ayrıca filmde Nebahat'i canlandıran karakter ile evlenmektedir.

Yorgo: Geçmiş hayatında terzi mesleği ile uğraşmış bir Rum'dur. 11 yıldır huzurevinde yaşamını sürdürmektedir. Yaşadığı mutsuzlukları çevresine yansıtmayan güler yüzlü bir karakterdir.

Kemal Kara: Demans hastası yaşlı bir erdir. Üniformasını üzerinden hiç çıkarmayan Kore gazisidir.

Bestekâr: Geçmiş hayatında bestekârlık yapmış ve kendisini de bestekâr olarak tanıtan yaşlı bir karakterdir.

Hasta Bakıcı/Hemşire: Huzurevinde kalan yaşlı bireylere şiddet uygulayan asabi bir karakterdir.

Tomris Oğuzalp: İşsiz oğlu tarafından huzurevine bırakılan mutsuz ama fedakâr bir anneyi canlandıran yaşlı kadındır.

Musa: Yoksulluk ve işsizlik gibi ekonomik sebeplerden dolayı ağlayarak annesini huzurevine bırakmak zorunda kalan karakteri canlandırmaktadır. Annesine iş bulup tekrar onu eve geri almaya söz vermiş ve bunu gerçekleştiremediği için de silahla kuyumcuyu soymaya çalıştığı esnada öldürülen bir gençtir.

Selim: Eşinin bakıma muhtaç babasına bakmayı reddeden ve tekerlekli sandalyede oturan kayınbabasını huzur evine yerleştiren varlıklı bir adamdır. Ayrıca karısının babası ile iletişime geçtiğini öğrendiği için karısına sözel ve duygusal şiddet uygulamaktadır.

Yukarıdaki özellikler doğrultusunda filmdeki karakterlerin, sağlık problemlerinin yanı sıra yaşlılığın bir getirisi olan bilişsel, fiziksel ve sosyal değişiklikler nedeniyle pek çok etkinliği yapabilme kapasitelerinin azaldığı gösterilmekte ve yaşlıların emeklilik süreciyle birlikte yalnızlaştığı üzerinde durulmaktadır. Filmde yaşlıların yaşamlarının son evrelerinde olduğu mesajı verilerek yaşlılık dönemi ile ölüme yaklaşıldığına dair vurgu yapılmaktadır. Bu doğrultuda filmdeki yaşlı karakterlerden iki kişi film içerisinde hayata veda etmektedir.

3. YAŞLILARA YÖNELİK ŞİDDET BAĞLAMINDA ‘BEYAZ MELEK’ FİLMİNİN SOSYOLOJİK ANALİZİ

Köyden kente göçle birlikte geleneksel aile yapısından çekirdek aile yapısına doğru değişim, aile üyelerinin ev dışında çalışma yaşamında yer alması, geçim sıkıntısı gibi durumlar karşısında yaşlı bireylerin geleneksel aile yapısı içerisinde gördükleri ilgiyi ve önemi azaltmakta, aileler evde bulunan yaşlı bireylerin bakımını üstlenmekte zorluk çekmektedirler (Erkal, 2008: 6). Böylelikle değişen yaşam şartları içerisinde yalnızlaşan yaşlılar ya ailelerinin ya da bir kurumun bakımına ihtiyaç duyar hale gelmektedir. Özellikle de bakıma muhtaç durumda olan kişiler için bu durum kaçınılmaz bir hal almaktadır. Ancak bu süreçte yaşlı bireylerin bakımını üstlenen aile üyeleri ya da kurum içerisinde ise bakım yapan kişi/kişiler tarafından ciddi sıkıntılar ortaya çıkmakta, bu olumsuzluklar sonucunda yaşlı bireylerin aile içerisinde bakımını üstlenen kişi ya da kurumdaki çalışanlar tarafından istismara ve şiddete uğrama riski artabilmektedir (Artan, 2013: 111).

Çalışma kapsamında analiz edilen “Beyaz Melek” filmi, huzurevinde yaşayan yaşlıların hayat hikâyelerini ve burada maruz kaldıkları şiddeti konu almaktadır. Toplumun yaşlı bireylere karşı tutum ve davranışları gazete, televizyon ya da sinema gibi kitle iletişim araçlarında yaşlıların sunulma biçimine göre değişebilmektedir. Nitekim kitle iletişim araçları aracılığıyla kitlelere sunulan sinema eserleri, üretildiği toplumun sosyo-kültürel ve sosyo-ekonomik izlerini taşımakta, o toplumun sosyal sorunlarını ele alarak bu sorunların toplum nezdinde ön plana çıkmasını sağlamaktadır. Toplumsal olayları ele alarak kitlelerin zihinlerinde bu sorunlarla ilgili bir anlamlandırma işlevi görmektedir. Bununla birlikte gerçekliğin ötesinde olması muhtemel toplumsal olayları da ele almaktadır (Diken ve Laustsen, 2010: 20; Yıldırım, 2017: 123). Bu noktada kitle iletişim araçları aracılığıyla izleyiciye sunulan şiddet sahneleri, kimi zaman toplum içerisinde farkındalık yaratmakla birlikte kimi zaman da izleyicinin gerçek dünya ile sanal dünyayı ayıramamasına neden olabilmektedir.

3.1. Yaşlıların Huzurevinde Maruz Kaldıkları Psikolojik ve Fiziksel Şiddet Unsurları

‘Beyaz Melek’ filminde, kimsesi olmayan, ailesi tarafından istenmediği ya da istendiği halde ekonomik zorluklar gibi nedenlerden dolayı huzurevinde yaşamak zorunda kalan yaşlı bireylerin hayatları anlatılmaktadır. Burada yaşayan yaşlıların en önemli sorunlarından bir tanesi bakıma muhtaç durumda olmaları ve kendilerine bakacak yakınlarının olmamasıdır. Bu sebeple huzurevine yerleştikleri ifade edilmektedir.

Film, İstanbul’da bir huzurevinde başlayıp, Diyarbakır’da devam etmektedir. Buna göre film, boğaza yakın bir yerde, içerisine ışığın girmediği odaların bulunduğu huzurevinde geçmektedir. Filmde, huzurevinde kalan yaşlıların oradaki çalışanlar tarafından maruz kaldıkları fiziksel ve psikolojik şiddet anlatılmaktadır. Burada yaşlı bireylerin fiziksel kısıtlılıkları yüzünden temel ihtiyaçlarını karşılama noktasında sıkıntılar yaşaması ve bunun üzerine huzurevinde onların bakımını üstlenen çalışanlar tarafından şiddete maruz kalmalarına yer verilmektedir. Aynı zamanda yaşlı bireylerin huzurevinde yaşadıkları zorluklara rağmen hayata nasıl tutunduklarının hikâyesi de anlatılmaktadır.

“Beyaz Melek” filminde yaşlılara yönelik psikolojik ve fiziksel şiddet sahneleri yer almaktadır. Buna göre filmdeki şiddet sahneleri içinde on sekiz kez psikolojik şiddet (bağırarak, hakaret etmek, tehdit etmek, küfür etmek, küçük düşürmek, aşağılamak) ve dokuz kez fiziksel şiddet (tokat atmak, vurma, hırpalamak, boğazını sıkmak) yer almaktadır.

Huzurevinde kalan yaşlı bireylere yönelik uygulanan şiddette özellikle bakıma muhtaç durumda olan yaşlılara yönelik şiddet daha fazla sahnelenmektedir. Bakıma muhtaç durumda olan yaşlı birey, huzurevinde çalışan hasta bakıcı tarafından şiddete maruz kalmaktadır. Örneğin huzurevinde çalışan hasta bakıcı, bakıma muhtaç durumda olan ‘Perihan’ isimli yaşlı bir kadına “*Sultan, Perihan hanım hazretlerinin kahvaltısını getir.*” ifadeleriyle bağırarak psikolojik şiddet uygulamaktadır. Burada “*Perihan Hanım hazretleri*” ifadesi ile hasta bakıcı, yaşlı kadını söyleyiş tarzı açısından alaycı bir tavırla küçümsemekte ve aşağılayıcı bir tutum sergilemektedir. Ayrıca hasta bakıcı kadın, “*Yut, yut, yut, hepsini yut.*” ifadelerini kullanarak yaşlı kadına zorla yemek yedirmesi, bunun sonucunda tokat atması da kadının, kadına yönelik şiddeti ve aynı zamanda yaşlıya yönelik şiddeti gözler önüne sermektedir.

Filmin ilerleyen dakikalarında yine hasta bakıcı “*Allah’ım sen bana sabır ver. Bıktım, bıktım, seni temizlemekten bıktım. Perihan Hanım hazretlerinin b...nu temizlediğimiz yetmiyormuş gibi bir de kedisinin b...nu temizliyoruz. Sus be kadın sus. Allah’ın cezası.*” diyerek bağırarak filmde de yine hasta bakıcı Perihan’a şiddet uygularken yanındaki diğer hasta bakıcı ise “*Abla nolur sinirlenme.*” ifadesini kullanmaktadır. Bunun

üzerine hasta bakıcı *“Nasıl sinirlenme? Kendimi bildim bileli yatacak b..u temizliyorum. Bir de karşılığında karın tokluğunda. Kendi çocukları bir gün olsun bunların b...nu temizlemiş midir? Ölse de kurtulsak.”* diye söylenmektedir. Hasta bakıcı ihtiyaçlarını karşılamakla yükümlü olduğu yaşlı bireyin ölmesini isteyecek kadar işinden nefret ettiği söyleminde bulunmakta, ölümü normalleştirmekte, bu noktada filmde de açıkça sergilendiği gibi şiddet şiddeti doğurmaktadır. Ayrıca burada yaşlıya bakmakla yükümlü olan hasta bakıcının geçim sıkıntısından dolayı bu işi mecburiyetten yaptığı da ifade edilmektedir. Buna göre kurumlarda kalan yaşlıların fiziksel, zihinsel yetersizlikleri ve bu kurumlarda yaşlı bireyleri bakmakla yükümlü çalışanların aşırı ve düşük ücretli çalışıyor olması, yaşlı bireylerin şiddet görme ihtimalini artırabilmektedir.

Filmde yer alan diğer bir sahnede ise hasta bakıcıların yaşlı kadınları yıkamak için çıplak bir şekilde toplayıp hamama götürmesi yer almaktadır. Hamam sahneleri filmde yaşlının en çok şiddete maruz kaldığı sahnelerdir. Burada hasta bakıcının yaşlı kadınları hamamda fırça ile yıkarken *“Kes sesini.”*, *“Aç, aç, aç bacakları.”*, *“Bıktım sizin b...nuzu temizlemekten.”* gibi ifadeleri kullanması filmdeki şiddetin en çok izleyiciye yansıtıldığı sahnelerdendir. Bu sahnelerde huzurevi görevlileri yaşlıların hepsini hortumla su tutarak ve fırça ile çıplak bedenlerini canlarını yakarak yıkamakta, *“Şşşt, mızırdanıp durmayın.”* gibi ifadelerle onlara insan dışı bir varlıkmiş gibi davranarak kendilerini değersiz hissetmelerine neden olmaktadır. Burada huzurevi çalışanları yaşlı kadınlara hem fiziksel hem de psikolojik şiddet uygulamaktadır.

Cinsiyet açısından bakıldığında, erkek yaşlılar için böyle bir sahne bulunmamaktadır. Film özelinde en çok şiddet mağdurları yaşlı kadınlar olmaktadır. Yaşlı kadınların erkeklere göre daha fazla şiddet görmelerinin temelinde onların bireysel özellikleri yatmaktadır. Yapılan bir çalışmada da bu durum yaşlı bireyin bireysel özelliklerinin onların şiddet görme ihtimalini artırdığı belirtilmektedir. Örneğin yaşlı bireylerin cinsiyeti (kadın olması), yaşı (çok yaşlı olması), medeni durumu (dul ya da boşanmış olması), zihinsel hastalığı olması (demans, alzheimer vb.), ekonomik ve fiziksel yönden bağımlı olması gibi etkenlerin onların şiddet olasılığını arttıran risk faktörleri arasında yer aldığını ifade etmektedir (Kalaycı, Özbek Yazıcı ve Şenkaynağı, 2015: 25).

Filmin bir sahnesinde de Ahmet’in oğlu Ali’nin hasta bakıcıya uyguladığı şiddet dikkat çekmektedir. Burada hasta bakıcının bakıma muhtaç durumda olan yaşlı kadın Perihan’a yemek yedirirken uyguladığı fiziksel şiddeti gören Ali kendisine hâkim olamamakta, hasta bakıcı kadının boğazını sıkarak ona tokat atmaktadır. Yani kendisi de tanık olduğu şiddete tepki olarak şiddet uygulamaktadır.

3.2. Huzurevinde Şiddeti Önlemeye Yönelik Çabalar ve Yetersizlikler

Filmde Ali’nin hasta bakıcı kadına şiddet uygulaması sonrasında huzurevi müdürünün gelerek hasta bakıcı kadına *“Kader hanım hemen odama bekliyorum sizi.”* diye bağırarak odasına çağırması ve odasında *“Kader hanım, sahipsiz ve muhtaç insanlara sahip çıkmak ve onları en az annelerimiz, babalarımız kadar sevmek, korumak bu kurumun görevidir. Eziyet etmek, onları dövmek, onları aşağılamak bizim görevimiz değildir. Bu son ikazım (...).”* diyerek tehdit etmesi, yine konuşma sonrasında *“Şiddet hiç bir şekilde mazur görülemez. Defol odamdan.”* diyerek bağırması ve odasından kovması huzurevi müdürünün hasta bakıcı kadına uygulamış olduğu psikolojik şiddeti göstermektedir. Daha önceki sahnelerde olduğu gibi yine *‘şiddete şiddetle’* karşılık verilmekte, şiddeti önleme adına bir çözüm yolu üretilmeye çalışılmamaktadır. Şiddet karşısında şiddeti uygulayanlar değişmektedir fakat şiddete tepki olarak yine şiddet içeren bir davranış sergilenmektedir.

İlerleyen sahnelerde ise hasta bakıcıya şiddet uygulayan Ali huzurevi müdürünün odasına gelerek müdürün *“Bak evladım, sertlikle, şiddetle hiç bir şeyi çözemezsin. Sadece yüreğini soğutursun(...) Hırslanmak, şiddete başvurmak marifette değil, çözüm de(...).”* sözleriyle Ali’ye öğüt vermesi ve Ali’nin odadan çıkarken *“Ellerine sağlık.”* ifadesi yer almaktadır. Dolayısıyla her ne kadar şiddetin kötü bir davranış olduğu ifade edilse de yine de tepki olarak *‘şiddete şiddet’* ile karşılık verilmesi istenmekte, *“Ellerine sağlık”* ifadesi ile de şiddet meşrulaştırılmakta ve bir tepki olarak normal bir davranış şeklinde izleyiciye sunulmaktadır.

Özetle, filmde yaşlı bireylere yönelik şiddet, kurum personeli hasta bakıcı tarafından uygulanmaktadır. Huzurevi müdürü ya da diğer çalışanlar bu durumun farkındadır. Müdürün şiddet uygulayan personeli odasına çağırarak onlarla konuşmuş olması şiddeti önlemeye yönelik bir davranış olsa da yetersiz kalmakta ve yapılan konuşmada kullanılan üslup da yine psikolojik şiddet unsurları taşımaktadır. Buna ek olarak kurum personeline hiç bir yaptırım uygulanmamaktadır. Yaptırım uygulanmadığı gibi şiddeti önlemek adına bir davranışta da bulunulmamaktadır. Filmde sosyal hizmet kurumlarından biri olan ve yaşlıların bakım, korunma ve temel ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla kurulmuş olan huzur evlerinde yaşlıların bakımını gerçekleştiren huzurevi çalışanı tarafından, yaşlıya

yönelik fiziksel ve psikolojik şiddet uygulandığı sahneler yer almakta ve bu kurumlarda kalan yaşlıların şiddete uğruyor olduğu algısı oluşturulmaktadır.

3.3. Şiddet Unsurlarına Karşın Yaşlılar Açısından Huzurevinin Sosyalleşme Aracı Olarak İşlevi

Filmde huzurevinin sadece şiddetin yer aldığı bir kurum olmadığı da ifade edilmektedir. Ancak filmde seyirciye huzurevini olumlu anlamda düşündürecek sahneler çok az yer verilmektedir. Bu sahnelerden bir tanesi palyaçoların ziyarete geldikleri sahnelerdir. Bu sahnede palyaçolar huzur evine gelerek yaşlıları eğlendirmekte, tüm huzurevi sakinleri çok mutlu olmaktadır. Yaşlı bireylere kendilerini değerli hissedebilecekleri, mutlu olmalarını sağlayacak aktiviteler de düzenlenmektedir. Burada özellikle yaşlıların huzurevinde yaşamaları ya da yaşamak zorunda kalmaları onlar için önemli bir sosyalleşme sürecidir. İçlinin yaptığı bir çalışmada (İçli, 2004) yaşlı bireylerin huzurevinde kalma konusunda pek istekli olmadıkları, zorunluluktan dolayı kaldıkları ve buradaki yaşamı çok fazla benimsemedikleri ifade edilmektedir. Ancak yine çalışmada sosyalleşme sürecinde yaşlıların huzurevleri konusunda bilgilendirilmemiş olmalarına rağmen burada önceden edindikleri tecrübelerine ek olarak yeni normları ve değerleri öğrenerek huzurevindeki yaşama uyum sağlamaya çalıştıkları, diğer bir ifadeyle farklı bir sosyalleşme süreci yaşadıkları dile getirilmektedir.

Her ne kadar toplumumuzda yaşlı bireylerin huzurevinde yaşamasına olumlu bakılmasa da burada yaşlılar kendi yaşlılarıyla birlikte zaman geçirerek ve belirli aktiviteler yaparak olumlu bir sosyalleşme süreci yaşamaktadır. Günümüzde toplumsal yapının değişimi ve aile yapısının dönüşümüyle birlikte bu olumsuz algı biraz olsun değişmektedir. Huzur evinde yaşamının yaşlı bireyin geçirdiği fiziksel, zihinsel değişimlerle birlikte yaşadıkları birçok olumsuz durumu kendi yaşlılarıyla birlikte daha rahat atatabilecekleri bir süreç olarak değerlendirmek daha doğru olacaktır. Buna göre bu olumsuz algının gerek kitle iletişim araçları aracılığıyla gerekse sosyal sorumluluk projeleriyle yaşlı bireylere huzurevi ya da yaşlı bakım evlerinin bir yuva olarak kabul edilmesi gerektiği, buralarda onlara değer verildiği ve onların yalnızlıklarının paylaşıldığı bir yer olarak anlatılması ya da gösterilmesi gerekmektedir.

Filmin sonlarına doğru ise Ahmet'in oğlu Reşat huzurevindeki yaşlı bir kadına "Burada kalan insanların çocukları neden onları buraya bırakmışlar?" sorusunu sormaktadır. Yaşlı kadın ise "Oğlum, evladım, analar, babalar küçük evlerine, küçücük yüreklerine onlarca torun, çocuk sığdırırken; evlatlar, koca koca apartman dairelerine, villalarının köşelerine ana, babalarını sığdıramadılar." cevabını vermektedir. Bu ifadeden hareketle sanayileşme, köyden-kente göç, teknolojinin gelişmesi, aile yapısının dönüşümü, yaşlı nüfusunun artışı gibi etkenler, toplumdaki yaşlı algısını değiştirmekte ve yaşlılar, geleneksel aile yapısındaki statüsünü koruyamaz hale gelmektedir. Nitekim yaşlı birey geleneksel aile yapısı içerisindeki gibi sözü dinlenen ya da nasihat alınan birey olmaktan çıkıp ikincil konuma düşen bir birey haline gelmektedir.

Yapılan bir çalışmada da (Kılıç ve Şelimen, 2017), yaşlıların yalnızlıktan ya da aileleri tarafından ihmal edildiklerinden dolayı huzurevi yaşamını seçmeye zorunlu kaldıkları tespit edilmiştir. Buna göre yaşlılar, çocuklarının bakmamaları, yalnız olmaları, çocuklarına yük olmak istememeleri, gelinin/damadının istememesi, yakınlarının bakmamaları ve gidecek bir yerinin olmaması gibi etkenlerden dolayı huzurevinde kalmak istemektedirler. Benzer şekilde Karaca'nın (2010) yaptığı bir çalışmada da huzurevinde kalan yaşlıların, mecburiyetten, kendi istekleriyle, çocuklarının tavsiyesi üzerine, sağlık sorunları ve çocuklarının ilgisizliği yüzünden burayı tercih ettikleri ifade edilmiştir. Filmde de ele alındığı üzere yaşlı bireyler, tek çaresinin huzurevinde kalmak zorunda olduğu ya da aileleri tarafından ihmal edildiği için burada kalmayı istediklerine yönelik sahneler yer verilmektedir.

5. SONUÇ

Endüstrileşme süreci, köyden kente göç, aile yapısının değişimi gibi toplumun yapısındaki değişim ve dönüşüm sürecinden en fazla etkilenen dezavantajlı gruplardan biri de yaşlılardır. Özellikle yaşlı bakım sürecinde aile yapısının geleneksel aileden çekirdek aile yapısına doğru geçişi, kadının çalışma hayatına katılması, ekonomik zorluklar gibi nedenler bu süreçte onların sağlık, toplumsal uyum problemi, barınma, yalnızlık, şiddet gibi sorunlarını ön plana çıkarmıştır. Nitekim yaşlı bireylerin yaşa bağlı olarak geçirdikleri fiziksel, zihinsel, ekonomik ve toplumsal değişimler onların bu süreçte toplum içerisindeki hem statülerini kaybetmelerine hem de başkalarına olan bağımlılıklarının artmasına yol açmaktadır. Bu durum da onların toplumsal hayattan kopmalarına, yalnızlaşmalarına, dışlanmalarına ya da şiddete maruz kalmalarına neden olmaktadır.

Her toplumda her kültürde görülen yaşlılara yönelik şiddet önemli bir toplumsal sorundur. Yaşlılar, sadece aile içerisinde ya da kaldıkları kurumlarda değil yaşamlarının her alanında şiddete maruz kalabilmektedir. Ancak toplumsal bir sorun olan yaşlı bireylere yönelik şiddette yeterli ve doğru verilere ulaşmak zordur. Bu noktada yaşlı bireylere yönelik şiddeti önlemek adına yasal düzenlemeler yapılmalı ve bu konunun gizli bir sorun olarak kalmayıp hem yaşlılar hem de toplum bilinçlendirilmelidir.

Bu çalışmada huzurevinde kalan yaşlı bireylerin demografik özelliklerinden hareketle orada kalma nedenleri ele alınarak yaşlı bireylere yönelik şiddet değerlendirilmiş ve yaşlıya yönelik şiddetin nasıl ele alındığı çözümlenmeye çalışılmıştır. Yaşlıya yönelik şiddeti, huzurevi ortamında doğrudan konu edinen Beyaz Melek filminde yer alan yaşlıların huzurevinde onların bakımını üstlenen çalışanlar tarafından maruz kaldıkları şiddet sahneleri ele alınarak içerik analizi yapılmıştır. Çalışma sonucunda 'Beyaz Melek' filminde yer alan şiddet sahnelerinden hareketle huzurevinde kalan yaşlı bireylerin özellikle de bakıma muhtaç durumda olan yaşlı bireylerin, onların bakımını üstlenen çalışanlar tarafından psikolojik ve fiziksel şiddete maruz kaldıkları görülmüştür.

Ayrıca filmde, yaşlı bireyler yaşlılık döneminin getirisi olan yalnızlık duygusu ile ilişkilendirilmiştir. Yalnız kalan yaşlı bireylerin aileleri ve yakın akrabaları tarafından aranmak ya da ziyaret edilmek istediklerine yönelik algı oluşturulmaya çalışılmıştır. Ziyaret günlerinde yakınlarını heyecanla beklemeleri ve yakınlarından biri gelmediğinde istemsizce üzülmeleri buna örnek teşkil etmektedir. Bununla birlikte yaşlı bireylerin huzurevinde kalmak istemedikleri ve insanların huzurevinde kalmak istemeyecekleri algısı da izleyiciye yansıtılmaktadır. Huzurevinde yaşayan yaşlıların genel olarak mutsuz oldukları, kendi istekleri ile huzurevine yerleşmedikleri, yaşlı bir bireyin huzurevine gelmesi için mutlaka olumsuz bir nedeninin olması gerektiği vurgusu yapılmaktadır.

KAYNAKÇA

- Akdemir, N., Görgülü, Ü. ve Çınar, F. İ. (2008). Yaşlı istismarı ve ihmali. *Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Hemşirelik Dergisi*, 15, 68-75.
- Artan, T. (1996). *Aile içi fiziksel yaşlı istismarı*. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Adli Tıp Enstitüsü, İstanbul.
- Artan, T. (2013). Huzur evinde kalmakta olan yaşlılarda aile içi istismar. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 24(2), 109-122.
- Artan, T. (2016). Huzurevinde kalmakta olan yaşlılarda yaşlı istismarının bir türü olarak ekonomik istismar. *Sağlık Bilimleri ve Meslekleri Dergisi*, 3(1), 48-56.
- Aybey, S. (2017). Düünden bugüne modernleşme bağlamında ailenin değişim ve dönüşümü. S. Aybey, M. Akın ve T. Ashyrov (Ed.), *Aile ve Modernite* içinde (103-118), Zonguldak: Bülent Ecevit Üniversitesi Yayınları.
- Bilgin, N. (2014). *Sosyal bilimlerde içerik analizi teknikler ve örnek çalışmalar*. Ankara: Siyasal Kitabevi.
- Boldy, D., Webb, M., Horner, B., Davey, M. ve Kingsley, B. (2002). Elder abuse in Western Australia. *Report of a Survey Conducted for the The Department For Community Development-Seniors' Interests. Centre for Research into Aged Care Services*, 3-28.
- Ceylan, H. (2015). *Modern hayat ve yaşlılık*. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Cooper, C. ve Livingston, G. (2020). Elder abuse and dementia. A. Phelan (Ed.), *Advances Elder Abuse Research*. İçinde (137-148). USA: Springer.
- Devlet Planlama Teşkilatı. (2007). *Türkiye'de yaşlıların durumu ve yaşlanma ulusal eylem planı*. Ankara: DPT Yayınları.
- Diken, B. ve Laustsen, C. B. (2010). *Filmlerle sosyoloji*, İstanbul: Metis Yayıncılık.
- Duru, S. ve Duyan, V. (2017). *Engelli ailesinde şiddet*. İstanbul: Yeni İnsan Yayınevi.
- Erkal, S. (2008). Aile içi şiddet ve yaşlılar, *Hacettepe Üniversitesi Sosyolojik Araştırmalar Dergisi*. Erişim adresi: <http://www.sdergi.hacettepe.edu.tr/?page=makaleler>, (10 Ocak 2020).

- Geray, H. (2011). *Toplumsal araştırmalarda nicel ve nitel yöntemlere giriş-iletişim alanından örneklerle*. Ankara: Genetis Kitap.
- Gönül, İ. (2004). Huzurevinde kalan yaşlılar üzerine bir araştırma, *Sosyoloji Araştırmaları Dergisi*, 1(1), 5-24.
- Gülen, M., Aktürk, A., Acehan, S., Seğmen, M. S., Açıkalın, A. ve Bilen, A. (2013). Yaşlı istismarı ve ihmali. *Adana Numune Eğitim ve Araştırma Hastanesi Arşiv Kaynak Tarama Dergisi*, 22(3), 393-407.
- Habletmitoğlu, ř. ve Özmete, E. (2010). *Yaşlı refahı yaşlılar için sosyal hizmet*. Ankara: Kilit Yayınları.
- Hall, J. E., Karch, D. L., ve Crosby, A. E. (2016). *Elder abuse surveillance: uniform definitions and recommended core data elements for use in elder abuse surveillance*. Version 1.0. Atlanta (GA): National Center for Injury Prevention and Control, Centers for Disease Control and Prevention.
- Kalaycı, I. ve Özkul, M. (2018). Modernleşme sürecinde toplumsal mağdurları olarak yaşlılar: Türkiye’de yaşlı istismarı ve ihmali. *SDÜ Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, (43), 92-119.
- Kalaycı, I., Özbek Yazıcı, S. ve şenkaynağı, A. (2015). Yaşlı yakınlarının şiddet algısı: Süleyman Demirel Hastanesi örneği. *Yaşlı Sorunları Araştırma Dergisi*, 1,22-33.
- Kalınkara, V. (2014). *Temel gerontoloji yaşlılık bilimi*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Karaca, F. (2010). Huzurevinde kalan yaşlıların hayata bakış açıları ve gelecekle ilgili beklentileri. *Aile ve Toplum*, 6(22), 50-72.
- Keskinoğlu, P., Giray, H., Pıçakçıefe, M., Bilgiç, N. ve Uçku, R. (2004). Yaşlıda fiziksel, finansal örselenme ve ihmali edilme. *Türk Geriatri Dergisi*, 7, 57-61.
- Kılıç, Ü. ve şelimen, D. (2017). Yaşlıların huzurevi yaşamını seçmeye zorlayan nedenlerin belirlenmesi. *JAREN*, 3(2), 73-82.
- Kıssal, A. ve Beşer, A. (2009). Yaşlı istismar ve ihmalinin değerlendirilmesi. *TAF Preventive Medicine Bulletin*, 8(4), 357-364.
- McBride, K. (2011). Elder abuse. *InnovAiT*, 4(6), 353-359.
- O’Brien, M., O’Brien-Olinger, S., Boccaletti, L., Milianta, S., Caciula, I., Laurola, H., Perttu, S., Kadzik-Bartoszewska, A., Canning, K. ve Quinn, S. (2016). *Elder abuse context and theory: Finland, Ireland, Italy and Romania. Erasmus+ Programme of the European Union*.
- Oktuğ Zengin, M. (2015). *Televizyonda yaşlı temsilleri ve yaşçılık*. İstanbul: Kriter Yayınevi.
- Özgür, Ö. ve Sabbağ, Ç. (2014). *Kırsal alanda yaşlılık: Adıyaman Samsat örneği*. Ankara: Adıyaman Üniversitesi ve SABEV.
- Payne, B. K. (2011). *Crime and elder abuse and an integrated perspective*. USA: Charles C Thomas Publisher.
- Sani, A.I., Gonçalves, M.J., Nunes L.M. ve Denise, M. S. (2018). Violence against the elderly: narrative of a case. *MOJ Gerontology & Geriatrics*, 3(2), 153-155.
- şentürk, Ü. (2018). *Yaşlılık sosyolojisi yaşlılığın toplumsal yörüngeleri*. Bursa: Dora Basım Yayıncılık, 2018.
- UNFPA. (2012). *Ageing in the 21st century: A celebration and a challenge*. United Nations Populations Fund, New York.USA.
- World Health Organization. (2002). *Missing voices*. Geneva, Switzerland. Erişim adresi: https://apps.who.int/iris/bitstream/handle/10665/67371/WHO_NMH_VIP_02.1.pdf, (22 Mayıs 2020).
- Yan, E. (2014). Abuse of older persons with dementia by family caregivers: Results of a 6-7 month prospective study in Hong Kong. *International Journal of Geriatric Psychiatry*, 29(10), 1018-1027.
- Yan, E. (2020). Elder abuse in Chinese populations. M. Kapur Shankardass (Ed.), *International Handbook of Elder Abuse and Mistreatment* içinde (511-538). Singapore: Springer.

- Yaşlanma Özel İhtisas Komisyonu. (2014). *Onuncu kalkınma planı 2014-2018: Yaşlanma: özel ihtisas komisyonu raporu*. Ankara: T. C. Kalkınma Bakanlığı Yayını.
- Yeşil, P., Taşcı, S. ve Öztunç, G. (2016). Yaşlı istismarı ve ihlali. *Düzce Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, 6(2), 128-134.
- Yıldırım, S. (2017). “Davaro” filminin sosyolojik analizi. *Journal of History and Future*, 3(2), 119-138.